

III. Ulaştırma ve Lojistik Ulusal Kongresi

28-29 Kasım, 2019, Gaziantep

<http://www.ulk.ist/>

Türkiye'de Ulaşım Altyapısının Bölgesel Kalkınmaya Etkileri

Özet

Resul Telli

Öğr. Gör.

Çukurova Üniversitesi

rtelli@cu.edu.tr

Bir kamu harcama çeşidi olan altyapı yatırımları makroekonomik açıdan istihdam, ekonomik büyüme ve kalkınmaya etki sağlamaktadır. Altyapı yatırımları yapıldığı coğrafi bölge başta olmak üzere ülkenin geneline etki ederek, ilgili alandaki iktisadi, siyasi ve kültürel faaliyetleri desteklemektedir. Bu nedenle hemen tüm ülkeler açısından altyapı yatırımına yönelik yapılan harcamalar kamu harcamaları içerisinde önemli yer almaktadır. Altyapı yatırımları içerisinde ise özellikle gelişmekte olan ülkelerde kalkınmanın en büyük destekçisi olarak görülen ulaşım altyapısı birinci öncelikli olarak sıralanmaktadır. Ulaşım altyapısı ile bölge potansiyeli belirlenir ve pazarlamanın kolaylaması ile üretim çeşitliliği artırılarak ekonomi canlanır. Kültürel birliğin sağlanmasında önemli bir unsur olan ulaşım altyapısı, ülkede turizmi teşvik ederek, özellikle yurt dışı döviz gelirinin artırılmasında etkin rol oynamaktadır. Bunların dışında kamu tarafından sunulan savunma, sağlık ve eğitim hizmetlerinin beklenen etkiyi göstermesi ve devletin bu ve benzeri hizmetleri daha verimli sunması yine ulaşım altyapısının nitelikli ve yeterli olması koşuluna bağlıdır. Yeni ulaşım altyapı yatırımları ve yenilenen ulaşım altyapı yatırımları doğrudan yerli ve yabancı yatırımlar açısından da teşvik edici bir ortam oluşturabilmektedir. Sanayileşmenin itici gücü olan yatırımlar kalkınmanın da itici gücü olarak ekonomik büyümeyi önemli oranda etkilemektedir. Bu yönüyle ulaşım sektörü ve bu sektörün altyapı boyutlarının yatırımlara ve bölgesel kalkınmaya etkileri çok fonksiyonelli ve entegre yaklaşımla bu çalışmada ele alınmıştır. Ulaşım sektörü içerisinde karayolları, demir yolları, denizyolları, havayolları, boru hatları ve diğer raylı sistemler sıralanmaktadır. Bu sistemlerin her biri ortaya çıkardığı etki nedeniyle iktisadi kalkınma açısından oldukça önem arz etmektedir. Ulaşım sektörünün toplumsal yapı ile evrimleşmesi ve oluşturduğu etkileşim ve değişim alanı ile toplum yapısında yeniden değişime

neden olması bu sektörün aynı zamanda bir hizmet sektörü olarak nitelendirilmesine de neden olmaktadır. Bu durumda iktisadi açıdan belirleyici parametrelerden biri olan hizmet sektörü ile iç içe olan ulaşım sektörü de ekonomik kalkınmada etkin bir rol oynamaktadır. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde ulaşım altyapısının bölgesel kalkınma üzerindeki fonksiyonel durumu ulaşım planlamasının organizasyonu açısından oldukça önem arz etmektedir. Devletin sosyal refah fonksiyonunun bir gereği de bölgeler arasındaki gelişmişlik farkını ortadan kaldırmaktır. Bu sebeple ülkemizdeki ulaşım altyapısı oluşturulan gelişme planları çerçevesinde araştırılarak, ulaşım sektörünün bölgesel kalkınma fonksiyonu ile beraber irdelenmesi gereğini ortaya çıkarmaktadır. Çalışmanın amacı ulaşım altyapı politikalarının Türkiye'nin seçilmiş bazı bölgelerindeki kalkınma sürecinde ne derece etkili olduğunun belirlenmesidir. Ayrıca bölgesel farklılıklarda ulaşım altyapı yatırımı etkilerinin ana belirleyenlerini saptamak ve benzer yatırımlara yönelik oluşturulacak yeni politika önerilerine zemin hazırlamak çalışmanın diğer amaçları arasında sayılmaktadır. Çalışmada örneklem, araştırmanın neticelerine daha kati ulaşabilmek açısından tüm bölgeler yerine gelişmişliği görece daha az olarak kabul edilen Doğu Karadeniz Bölgesel Gelişme Planı (DOKAP), Yeşilirmak Havzası Gelişim Planı (YHGP) ve Doğu Anadolu Projesi (DAP) kapsamındaki iller ile sınırlandırılmıştır. Nitel araştırma olarak tasarlanan bu çalışmada doküman veri incelemesi yapılmıştır. Veri ve doküman inceleme kapsamında çalışmada kullanılan bölgelerin ulaşım sektörüne ait veriler ilgili bölgelerin Kalkınma Planı çerçevesinde oluşturulan Bölge Kalkınma İdareleri ile Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı tarafından yayınlanan istatistiksel raporlardan elde edilmiştir. Bölgelere ait İnsani Kalkınma Endeks (İGE) raporları ise TÜİK, Kalkınma Bakanlığı, MEB, Kalkınma Ajansları ve Bölge Kalkınma İdarelerinin istatistik veri tabanından elde edilerek oluşturulmuştur. Çalışmada betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Analiz uygulama sürecinde araştırma problemi doğrultusunda oluşturulan veri analiz havuzu ile veri organizasyonu sağlanmıştır. Elde edilen veriler yardımıyla ulaşım altyapısının bölgesel kalkınmadaki etki düzeyi belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışmadan elde edilen bulgular ile ulaşım altyapı yatırımlarında örneklemi oluşturan bölgeler ile kalkınmanın önemli göstergelerinden birisi olarak kabul edilen İGE değerleri arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir. Bu çalışma ile oluşturulacak politika önermelerinin, devletimizin ilgili kurumlarının bu ve benzeri altyapı yatırımlarında oluşturacağı projeler için bir fikir ortaya atacağı düşünülmektedir. Ayrıca çalışma sonucunda elde edilen bulguların, diğer altyapı

yatırımlarının da ele alınması ile konunun irdeleneceği yeni ve kapsamı geniş akademik çalışmalara zemin hazırlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler:

Altyapı, Ulaşım, Kalkınma, İge

